

Panasiewicz, Waclaw

Trzy ostrogi z Gródka, pow. Hrubieszów

Archeologia Polski Środkowowschodniej 5, 209-211

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WACŁAW PANASIEWICZ

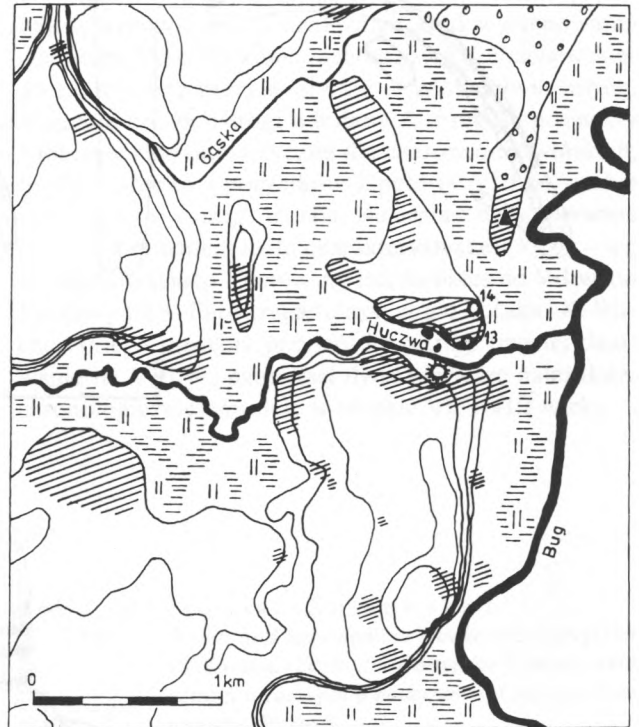
TRZY OSTROGI Z GRÓDKA, POW. HRUBIESZÓW

W 1999 r. do Muzeum im. St. Staszica w Hrubieszowie dotarły wiadomości o znalezieniu w Gródku trzech żelaznych ostróg o zaczepach haczykowato zagiętych do środka, a zaraz potem i same okazy, zachowane w dość dobrym stanie. Do opracowania udostępnił je znalazca Henryk Jasiński – mieszkaniec Gródka. Znalezione zostały na powierzchni północnej – lewej części doliny Huczwy, na przeciw grodziska w Gródku, na którym stwierdzono ślady osady wczesnośredniowiecznej o kilkuhektarowej powierzchni z masowo występującym materiałem zabytkowym.

Wcześniej, w trakcie badań powierzchniowych prowadzonych w ramach AZP na tym terenie, nie stwierdzono występowania materiału zabytkowego. Jedynie we wschodniej części tego wyniesienia zarejestrowano dwa małe obszarowo stanowiska nr 13 i 14 w obrębie miejscowości Teptiuków (dla obszaru 86-95 oznaczone numerami 61 i 62). W obecnej chwili materiał zabytkowy występuje niemal na całej powierzchni południowej i wschodniej części wyniesienia. Jego zaś szczególnie nagromadzenie występuje po obu stronach drogi, prowadzącej z Gródka do Teptiukowa, nad tzw. „jeziorkami”. Teren ten znajduje się w administracyjnych granicach wsi Gródek.

Ostroga pierwsza (ryc. 2: 1) powierzchniowo skorodowana, posiada kabłąk w formie półkola o wysokości wewnętrznej ok. 3,3 cm i rozpiętości wewnętrznej ok. 6,7 cm. Ramię kabłąka o przekroju prostokąta z jednym bokiem wypukłym. Istnieje prawdopodobieństwo tego, iż brakujące prawe ramię mogło być dłuższe, jednakże nie miałyby to wpływu na klasyfikację. Bodziec o długości 3,1 cm i przekroju prostokąta ze ściętymi narożnikami posiada prostokątną bazę oraz grubszą od bolca „szyjkę” o długości 0,7 cm, zdobioną trzema rowkami. Bolec o długości 2,1 cm.

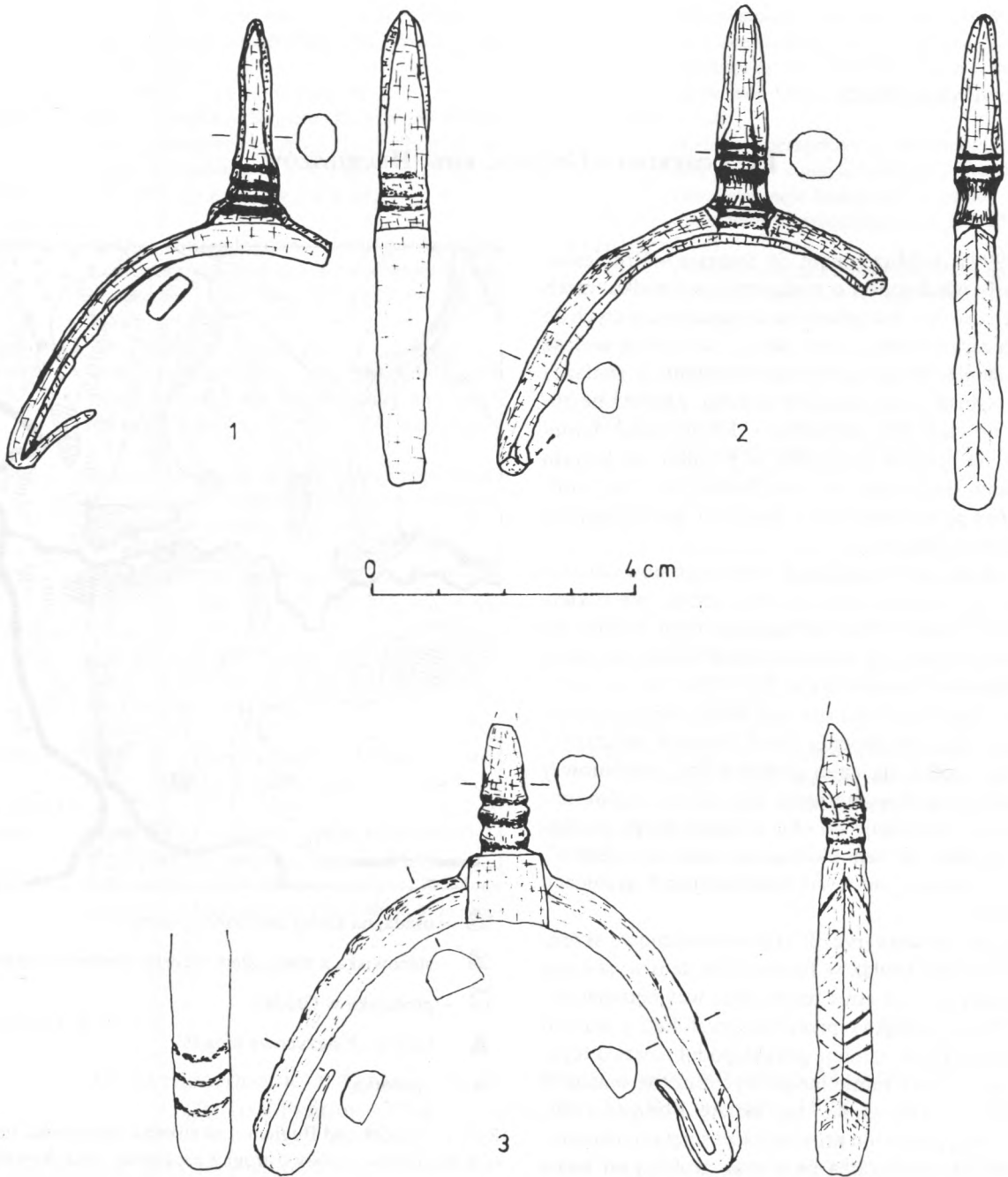
Druga ostroga (ryc. 2: 2), jak poprzednia, jest powierzchniowo skorodowana. Kabłąk o przekroju trójkąta posiada formę półkola o wysokości wewnętrznej ok. 3,2 cm i rozpiętości wewnętrznej ok. 6,7 cm. Podobnie jak w ostrodze pierwszej, brakuje większej części prawego ramienia, a ponadto zaczepu przy lewym ramieniu. Bodziec o długości 3,1 cm posiada przekrój prostokąta ze ściętymi narożnikami. Bodziec od zdobionej rowkami bazy oddziela szyjka o długości 0,5 cm. Nad nią znajduje się część z fragmentarycznie zachowanym zdobieniem w postaci trzech karbów i dwóch rowków.

- – osada, na której znaleziono ostrogi
- ▨ – stanowiska z materiałem wczesnośredniowiecznym
- ☀ – grodzisko w Gródku
- ▲ – kurhan „Księżycowa mogiła”
- – „jeziorka”

Ryc. 1. Gródek nad Bugiem. Lokalizacja stanowiska, na którym znaleziono zostały ostrogi z zaczepami haczykowato zagiętymi do środka.

Ostroga trzecia (ryc. 2: 3) zachowała się niemal w całości, jedynie bodziec jest częściowo uszkodzony. Została wykonana z masywnej sztabki o przekroju daszkowatym. Kabłąk w formie zbliżonej do półkola o wysokości wewnętrznej 3,9 cm oraz wewnętrznej rozpiętości ramion, wynoszącej 6,7 cm. Bodziec, kształtu walcowatego ze zdobieniem w postaci trzech rowków i dwóch karbów, w zachowanej swojej postaci posiada długość 2,3 cm. Osadzony jest w masywnej podstawie. Na ramionach występowało zdobienie w postaci rowków. Na prawym ramieniu ornament stanowią rowki uło-

Ryc. 2. Gródek nad Bugiem. Ostrogi żelazne z zaczepami haczykowato zagiętymi do środka.

żone w potrójną jodełkę, powtórzoną i odwróconą wierzchołkami. Na lewym ramieniu występuje co najmniej trzy półkolistych rowków.

Wszystkie ostrogi zostały wykonane w technotypie III: 2 (J. Żak, L. Maćkowiak-Kotkowska 1988, s. 22-26). Nie znajdziemy dla nich bezpośredniej analogii. Jak do tej pory nie odkryto dwóch takich samych. Na tym etapie badań wskazuje to, iż ówczesne ostrogi były noszone na jednej nodze, a dodatkowo potwierdza znajdy-

wanie w pochówkach grobowych tylko i wyłącznie pojedynczych egzemplarzy. Występują jedynie ostrogi o zbliżonych cechach. I tak dla ostrogi pierwszej, w obrębie tej samej odmiany, podobieństwa możemy się dopatrywać w egzemplarzu z Plisneska, raj. Olesko, obw. Lwów (tamże, tabl. IV, ryc. 8). Duże podobieństwo wykazuje także ostroga odmiany D z Mikulčic (tamże, tabl. XV, ryc. 3) oraz ze Skoczowa-Międzywiescia odmiany B (tamże, tabl. IX, ryc. 1). W przypadku ostrogi drugiej

analogie wykazuje zabytek odmiany B znaleziony w Lubiczu (tamże, tabl. III, ryc. 3) – posiada trójkątny przekrój ramion oraz bodziec z szyjką i zdobieniem w postaci rowków. Do ostrogi trzeciej w znacznym stopniu podobna jest ostroga znaleziona w trakcie badań kurhanu w Husynnem, stan. 1 zaliczana do odmiany B (K. Żurowski, G. Mikołajczyk 1955, ryc. 7: d). Różni się jednak brakiem bazy dla bodźca. Posiada dolną granicę wysokości wewnętrznej kabłąka, klasyfikującą do odmiany B wg J. Żaka i L. Maćkowiak-Kotkowskiej, a okaz z Gródka z kolei ma górną granicę wysokości wewnętrznej w obrębie odmiany A. Możemy pokusić się o stwierdzenie, iż mogły być wykonane w jednym warsztacie kowalskim. W obrębie odmiany A możemy próbować porównywać ją z ostrogą z Mokrego (L. Gajewski 1984, ryc. 2).

Przyjmując klasyfikację J. Żaka i L. Maćkowiak-Kotkowskiej wszystkie opisywane ostrogi z Gródka należą do odmiany A i technotypu III: 2. Ze względu na fakt znalezienia ostróg na powierzchni pól, przybliżone ich datowanie może być przeprowadzone jedynie w oparciu o ogólną chronologię przypisywaną dla okazów tej od-

miany. J. Żak i L. Maćkowiak-Kotkowska występowanie ostróg odmiany A umiejscawiają w V/VI-VIII w., przy czym sugerują, iż na terenach dorzecza Bugu ostrogi haczykowane tej odmiany funkcjonują w VII i początkach VIII w. K. Wachowski (1991) podszedł do zagadnienia ostróg haczykowatych od strony wpływów zachodnioeuropejskich na rozwój i produkcję tych przedmiotów na terenach zachodniosłowiańskich. Przyjął ogólnie chronologię sporządzoną przez J. Żaka (1959), jednakże wprowadził jej uzależnienia od występowania zdobienia. Oddziaływania zachodnie wg K. Wachowskiego szczególnie przejawiały się w zdobnictwie ostróg. Sugeruje on, że ostrogi odmiany A z reguły posiadały zdobienie charakterystyczne dla czasów merowińskich, tj. dla 1 połowy i początków 2 połowy VIII w. – takie zdobienie ma ostroga trzecia. Natomiast dwie pierwsze posiadają ornament mało charakterystyczny, który – wg K. Wachowskiego – datowany jest na okres od VII w. do 1 połowy IX w. Porównując chronologię J. Żaka i K. Wachowskiego możemy przyjąć dla ostrogi trzeciej datowanie na VIII w., natomiast dwie pierwsze należałoby chronologicznie umieścić w okresie VII i VIII wieku.

LITERATURA

Gajewski L.		Żak J., Maćkowiak-Kotkowska L.	
1984	Wczesnośredniowieczna ostroga o zaczepach haczykowato zagiętych do wnętrza z miejscowości Mokre, woj. Zamość, Sl. Ant., t. 29 (1983), s. 297-299.	1988	<i>Studia nad uzbrojeniem środkowoeuropejskim VI-X wieku. Zachodniobałtyjskie i słowiańskie ostrogi o zaczepach haczykowato zagiętych do wnętrza</i> , Poznań.
Wachowski K.		Żurowski K., Mikołajczyk G.	
1991	Oddziaływania zachodnie na wytwórczość ostróg haczykowatych u Słowian, PArch., t. 38, s. 85-107.	1955	Sprawozdanie z badań kurhanu we wsi Husynne, w pow. Hrubieszowskim w 1954 r., Spr. Arch., t. 1, s. 125-268.
Żak J.			
1959	<i>Najstarsze ostrogi zachodniosłowiańskie (wczesnosłowiańskie ostrogi o zaczepach haczykowato zagiętych do wnętrza)</i> , Warszawa-Wrocław.		

WAĆLAW PANASIEWICZ

THREE SPURS FROM GRÓDEK, HRUBIESZÓW DISTRICT

In 1999, three iron spurs with hook-like fastenings bent to the inside were found in Gródek. Assuming the classification of J. Żak and L. Maćkowiak-Kotkowska, the spurs in question belong to the variety A and technotype III: 2. The

dating of the spurs can be carried out only on the basis of a general chronology used for items of this type. This allows us to place these artefacts in the period between the 7th and 8th centuries.